

Л. О. Масіна

старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

В. М. Масін

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ СТРАТЕГІЧНОГО КОНТРОЛІНГУ В ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стратегічний розвиток національної економіки потребує застосування більш розвинених технологій державного регулювання, які б враховували тенденції глобалізації економічних процесів та спрямованість суспільних потреб. Функціонування

системи контролінгу дає можливість використання сучасних методів щодо вирішення завдань державного регулювання, враховуючи умови глобалізації макроекономічного середовища.

Проблемам визначення та функціонування системи контролінгу присвячені роботи зарубіжних вчених: А. Беккера, Ю. Вебера, А. Дайле, К. Друрі, Є. Майєра, Р. Манна, А. Прайснера, Е. Уткіна, С. Фалько, Х. Фолльмута, П. Хорвата, Д. Шнайдера, а також вітчизняних науковців Л. Батенко, І. Бланка, М. Бутко, С. Голова, Г. Григор'єва, І. Давидовича, І. Маркіна, Є. Масленнікова, В. Оліфірова, С. Петренко, Й. Петровича, О. Побережець, М. Пушкаря, Н. Селіванової, І. Стефанюка, І. Цигилика, М. Чумаченко та інших.

Мета роботи полягає у дослідженні правового статусу та функцій суб'єктів стратегічного контролінгу в державному регулюванні макроекономічного середовища.

Як нами зазначалося раніше, «дослідження стратегічного контролінгу як цілісної дієвої системи державного регулювання потребує висвітлення окремих елементів, а саме: стратегічні цілі і завдання контролінгу, функції, суб'єкти та об'єкти контролінгу, принципи стратегічного контролінгу та методичні аспекти» [1, с. 5].

Використання системного підходу дає можливість здійснювати дослідження процесу управління, враховуючи не тільки індивідуальність кожного елемента, але й функціонування їх у взаємозв'язку та під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. При цьому «за умови поєднання системного і ситуаційного підходів значно підвищиться ефективність та результативність управління на основі аналізу відповідних чинників та показників діяльності підприємства» [2].

Реалізація мети стратегічного контролінгу здійснюється суб'єктами забезпечення та проведення, які представлені здебільшого органами державного регулювання та діяльність яких впливає на фінансову, соціальну та економічну сфери, використовуючи відповідну інформацію. Суб'єктами стратегічного контролінгу в системі державного регулювання національної економіки виступають спеціалізовані департаменти, управління та сектори, які входять до відповідних міністерств та служб,

а саме: Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [3], Міністерства фінансів України [4], Міністерства інформаційної політики України [5], а також Державної фіскальної служби України [6], Державної аудиторської служби України [7] та Антимонопольного комітету України [8].

Департаментом економічної стратегії та макроекономічного прогнозування при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України було розроблено «Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2019–2021 роки», що створив підґрунтя для прийняття відповідної Постанови Кабінетом Міністрів України [9]. Прогноз передбачає формування окремих сценаріїв розвитку національної економіки на 2019–2021 роки та визначення кількісних орієнтирів їх реалізації, що суттєво впливатиме на процес прийняття управлінських рішень органами державного регулювання.

Важливим суб'єктом стратегічного контролінгу в системі державного регулювання національної економіки виступає Міністерство фінансів України, яке за допомогою бюджетної політики забезпечує умови для розвитку національної економіки та реалізації державних соціальних, екологічних, культурних та інноваційних програм. В свою чергу, діяльність Державної служби фінансового моніторингу України спрямована на реалізацію засобів профілактики порушень, пов'язаних з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом.

На Державну службу фінансового моніторингу покладаються такі завдання: реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; збирання, оброблення та проведення аналізу (операційного і стратегічного) інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформація, що може бути пов'язана з підозрою в легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом; забезпечення функціонування та розвитку єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; проведення національної оцінки ризиків; на-

лагодження співпраці, взаємодії та інформаційного обміну з державними органами, Національним банком, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Наступним суб'єктом стратегічного контролінгу в системі державного регулювання національної економіки виступає Міністерство інформаційної політики України, основними завданнями якого є ефективне забезпечення формування та функціонування системи інформаційного потенціалу держави в межах інформаційної безпеки країни. В свою чергу, Сектор з питань впровадження Доктрини інформаційної безпеки: проводить діагностику інформаційних ресурсів щодо реалізації державної політики в сфері інформаційної безпеки; виявляє за допомогою системи методів зовнішні та внутрішні загрози національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері, з обов'язковим представленням варіантів усунення негативних чинників на процеси державного регулювання; координація діяльності органів виконавчої влади щодо питань інформаційної безпеки за допомогою відповідних ефективних рішень; представлення органам державного регулювання національної економіки необхідної інформації щодо стану окремих об'єктів управління.

Державна фіскальна служба України та її структурні елементи, а саме: Департамент моніторингу доходів та обліково-звітних систем, Регуляторно-правовий департамент та Департамент аудиту — здійснюють збір, систематизацію, оцінку та контроль інформації щодо реалізації податкової та митної політики в країні, що в свою чергу забезпечує виконання функцій інституційного контролінгу. Крім того, Департамент моніторингу доходів та обліково-звітних систем здійснює: моніторинг виконання доходів бюджету у розрізі платежів та надходжень єдиного внеску; визначення та оцінку виконання індикативних показників доходів і зборів по регіонах; організацію ведення обліку та складання звітності щодо стану розрахунків платників з бюджетом та сплати єдиного внеску; аналіз податкових наслідків економічної діяльності учасників кластерних

груп та супроводження реєстру великих платників податків; моніторинг виконання показників розрахунків з бюджетом та державними цільовими фондами, затверджених фінансовими планами державних підприємств, господарських організацій, у статутному капіталі яких є корпоративні права, що належать державі, їхніми дочірніми підприємствами; моніторинг фінансово-господарських операцій платників податків з метою виявлення податкових ризиків.

Основними завданнями Державної аудиторської служби України є діагностика та контроль за використанням бюджетних коштів та коштів спеціальних фондів, аналіз економічної доцільності окремих операцій та управлінських рішень в межах макроекономічного середовища. Відповідні структурні елементи вказаної служби на основі отриманої інформації здійснюють стратегічне планування державної політики в сфері регулювання відповідних соціально-економічних процесів.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Антимонопольний комітет України (далі — АМКУ) є «державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері державних закупівель» [8]. При цьому спеціальний статус органу визначається його незалежністю від інших органів державної влади та місцевого самоврядування, що забезпечується порядком призначення голови АМКУ та голів територіальних відділень. Принциповими є положення законодавства щодо гарантій здійснення повноважень АМКУ: «Втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та суб'єктів господарювання, а також політичних партій та інших об'єднань громадян чи їх органів у діяльність Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень забороняється» [8, ч. 1 ст. 19].

Основним завданням АМКУ є «участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині: здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запо-

бігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції; контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій; сприяння розвитку добросовісної конкуренції; 4) методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції; 5) здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель; проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції» [8, ст. 3].

Закон визначає основні повноваження Комітету, які на практиці полягають, зокрема, у розгляді заяв та справ про порушення законодавства про економічну конкуренцію. Органи АМКУ переважно розглядають такі категорії справ: зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку; антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання (змова, картельна змова); антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю; недобросовісна конкуренція. Окремими напрямками діяльності органів АМКУ є також: здійснення контролю за концентрацією суб'єктів господарювання та узгодженими діями (дозвільний характер повноважень); контроль за державною допомогою суб'єктів господарювання; адвокатування конкуренції.

Таким чином, сучасна система стратегічного контролінгу в державному регулюванні макроекономічного середовища має забезпечувати ефективне функціонування державного регулювання фінансово-економічних процесів за допомогою відповідного інформаційно-аналітичного базису. Дослідження показали, що формування та функціонування системи стратегічного контролінгу як на мікро-, так і на макрорівні передбачає дотримання принципів узгодженості цілей, рівномірного розвитку структурних елементів, у тому числі суб'єктів та об'єктів, з прагненням синергетичного ефекту. Реалізація мети стратегіч-

ного контролінгу здійснюється суб'єктами забезпечення та проведення, які представлені здебільшого органами державного регулювання та діяльність яких впливає на фінансову, соціальну та економічну сфери, використовуючи відповідну інформацію.

З метою підвищення ефективності діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України пропонуємо створити Департамент стратегічного контролінгу економічного розвитку, основними функціями якого мають бути: формування обліково-аналітичної інформації щодо стану розвитку національної економіки та ступеня досягнення стратегічних цілей; аналіз впливових чинників на результативні показники державного регулювання, виявлення негативних факторів, які перешкоджають досягненню поставленої мети; розробка стратегічних планів державного регулювання якісного економічного зростання, враховуючи європейський вектор; контроль за виконанням відповідних управлінських рішень щодо реалізації стратегії економічної незалежності.

Крім того, на нашу думку, доцільним є створення у межах Міністерства інформаційної політики України Сектора стратегічного контролінгу, основною метою якого мають бути збір, аналіз та оцінка стану інформаційного поля системи державного регулювання окремими процесами в країні, що дасть можливість підвищити ефективність процесу прийняття якісних та своєчасних управлінських рішень органами державного регулювання.

Література

1. Масіна Л. О. Система стратегічного контролінгу в державному регулюванні макроекономічного середовища. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 10/2. С. 4–9.
2. Побережець О. В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства. Херсон. Грінь Д. С., 2016. 500 с.
3. Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-p> (дата звернення: 14.04.2019).
4. Положення про Міністерство фінансів України: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 375.

- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-p> (дата звернення: 14.04.2019).
5. Положення про Міністерство інформаційної політики України: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-p> (дата звернення: 14.04.2019).
 6. Положення про Державну фіскальну службу України: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-p> (дата звернення: 14.04.2019).
 7. Положення про Державну аудиторську службу України: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-p> (дата звернення: 14.04.2019).
 8. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26 листопада 1993 року № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 14.04.2019).
 9. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2019–2021 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2018 р. № 546. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/546-2018-p> (дата звернення: 14.04.2019).